(DİLBİLGİSİ) KURALLAR

٧. القَواعِد

Hatırla aşağıdaki ifadeleri düşün İlkönce

أوّلًا- تَأمَّل العِبارة الآتِية وتَذَكَّر:

İlahiyat dersini öğrencilere açıklamaya başladı koydu, bıraktı

وَضَع أَحْمَد الكِتاب، وبَدَأ يَشْرَح لِلطُّلّاب دَرْس الإلَهيّات.

fark et hatırla

تَذَكَّر ولاحِظ

işte buna üç illet harfinden kökünde birini bulundurmayan SAHİH FİİL

الفِعْل الصَّحيح: هو ما خَلا أَصْلُه مِن أَحْرُف العِلّة الثَّلاثة، وذلك

şüphe duydu ders çalıştı açıkladı başladı örnek

مِثْل: بَدَأ، شَرَح، دَرَس، شَكّ.

İLLET HARFLERİ

أَحْرُف العِلّة: هي الأَلِف والواو والياء.

ikinci olarak

ثانِيًا- تَأَمَّل الجُمَل الآتِية:

Allah Tela buyurdu ki: "Allah, Şüphesiz ben ve peygamberlerim galip geleceğiz diye yazmıştır."

أ. قال الله تَعالى: ﴿كَتَبَ الله لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ...﴾ [المجادلة:٢١].

Allah Tela buyurdu ki: "Sizin buna (gecenin tümünde yahut çoğunda ibadete) gücünüzün yetmeyeceğini bildi de sizi bağışladı (yükünüzü hafifletti.)

ب. قال الله تَعالى: ﴿... عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ...﴾ [المزمل:٢٠].

Soran birisi, kafirlere kesinlikle inecek olan azabı sordu.

ت. قال الله تَعالى: ﴿سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ...﴾ [المعارج:١].

ث. نَعَم، وقَرَأْت دَرْس الإلَهيّات أَيْضًا.

İnsana bir zarar dokunduğu zaman Rabbine yönelerek O'na yalvarır.

ج. قال الله تَعالى: ﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيباً إِلَيْهِ ...﴾ [الزمر:٨].

Denizde size bir sıkıntı dokunduğunda bütün taptıklarınız (sizi yüzüstü bırakıp) kaybolur, yalnız Allah kalır.

ح. قال الله تَعالى: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِيَّاهُ ...﴾ [الإسراء:٦٧].

yıl üç gizlice davet etmeyi devam ettirdi, sürdürdü

خ. ظَلّ النَّبيّ ﷺ يَدْعو النّاس سِرًّا ثَلاثة أَعْوام.

لاحِظ

SAHİH FİİL ÜÇ ÇEŞİTTİR

الفِعْل الصَّحيح ثَلاثة أَنْواع:

aldı işte örnek Hemze kök harflerinin birinde bulunan fiildir 1. MEHMUZ FİİL

وَأَدَ Bebek öldürme

المَهْموز: هو ما كان أَحَد حُروفه الأَصْليّة هَمْزة، وذلك مِثْل: أَخَذ،

başladı doldu yedi

أَكَل، وَأَد، مَلَأ، بَدَأ.

dokundu birbirine idgamlı üçüncü ve ikinci onun harfi olan fiildir 2. MUZA'AF FİİL

المُضَعَّف: هو ما كان حَرْفاه الثّاني والثّالِث مُدْغَمَيْن، وذلك مِثْل: مَسّ،

geri çevirdi, reddetti zannetti uzattı yoldan çıktı, gözden kayboldu

ضَلّ، مَدّ، ظَنّ، رَدّ.

Şedde veya Hemze'den biri onun kökü olmayan fiildir 3. SALİM FİİL

السّالِم: هو ما خَلا أَصْلُه مِن الهَمْزة والتَّضْعيف، وذلك مِثْل: كَتَب،

ezberledi ders gördü

دَرَس، لَعِب، حَفِظ، جَلَس.

AKSAMI SEB'A/ YEDİ BÖLÜM أَقْسامُ السبْعةُ

1- **Salim Fiil:** Kök harfleri içinde hemze, illet harfi ve aynı harften iki tane bulunmayan fiillerdir. كَتَبَ – ذَهَبَ gibi. Salim fiilim çekimini daha önceden biliyoruz.

AKSAMI SEB'A/ YEDİ BÖLÜM أَقْسامُ السبْعةُ

2- **Mehmuz Fiil:** Kök harfleri içinde hemze bulunan fiile denir. Mehmuz fiil, hemzenin bulunduğu konuma göre üç kısma ayrılır.

a) Mehmuzul fa : أَكَلَ

b) Mahmuzul ayn :سَأَلَ

c) Mahmuzul lam: قَرَأَ

Mehmuz fiilin çekimi salim fiil gibidir. Mehmuz fiilin çekim örnekleri:

أَمَرَ (birinci babdan) fiili mazinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		emretmek
أَمَرُوا	أَمَرَا	أَمَرَ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
أَمَرْنَ	أَمَرَتَا	أَمَرَتْ	مُؤَنَّثٌ	
أَمَرْتُمْ	أَمَرْتُمَا	أَمَرْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
أَمَرْتُنَّ	أَمَرْتُمَا	أَمَرْتِ	مُؤَنَّثٌ	
أَمَرْنَا	----	أَمَرْتُ		مُتَكَلِّمٌ

3- **Mudaaf Fiil:** Fiilin kök harflerinden ikisinin aynı olması yani şedeli olması demektir. فَرَّ – شَدَّ – مَدَّ gibi.
Bu şedde fiil çekimlerinde cemi müennes gaibe sigasında çözülür. Muzaaf fiilin çekiminden örnekler:

حَبَّ : fiilinin çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
حَبُّوا	حَبَّا	حَبَّ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
حَبَبْنَ	حَبَّتَا	حَبَّتْ	مُؤَنَّثٌ	
حَبَبْتُمْ	حَبَبْتُمَا	حَبَبْتَ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
حَبَبْتُنَّ	حَبَبْتُمَا	حَبَبْتِ	مُؤَنَّثٌ	
حَبَبْنَا	-----	حَبَبْتُ		مُتَكَلِّمٌ

يَحِبُّ: çekimi

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَحِبُّونَ	يَحِبَّانِ	يَحِبُّ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَحْبِبْنَ	تَحِبَّانِ	تَحِبُّ	مُؤَنَّثٌ	
تَحِبُّونَ	تَحِبَّانِ	تَحِبُّ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَحْبِبْنَ	تَحِبَّانِ	تَحِبِّينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَحِبُّ	----	اَحِبُّ		مُتَكَ

حِبَّ: emir fiilinin çekimi

جَمْعٌ	تَثْنِيَةٌ	مُفْرَدٌ		
حِبُّوا	حِبَّا	اِحْبِبْ - حِبَّ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
اِحْبِبْنَ	حِبَّا	حِبِّي	مُؤَنَّثٌ	

يَأْمُرُ : Muzari fiilin çekimi.

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		Emretmek
يَأْمُرُونَ	يَأْمُرَانِ	يَأْمُرُ	مُذَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَأْمُرْنَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرُ	مُؤَنَّثٌ	
تَأْمُرُونَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرُ	مُذَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَأْمُرْنَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَأْمُرُ	---	آمُرُ		مُتَكَلِّمٌ

مُرْ : Emri hazırın çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَثْنِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil	
مُرُوا	مُرَا	مُرْ	مُذَكَّرٌ
مُرْنَ	مُرَا	مُرِى	مُؤَنَّثٌ

AKSAMI SEB'A/ YEDİ BÖLÜM أقسامُ السبْعةُ

Fiiler, kök harflerini meydana getiren harflerin durumu bakımından yedi bölümde incelendiğ için bu konu aksamu's seba başığı altında anlatılmaktadır.
Fiiler öncelikle kök harflerinin durumuna göre önce sahih ve mutel olmak üzere ikiye ayrılır.
Sahih de kendi içinde, salim, mehmuz ve mudaaf olmak üzere üçe ayrılır.
Mutel (İlletli) de kendi içinde dörde ayrılır: Misal, ecvef, nakıs ve lefif.
Şimdi bu kısımlara biraz daha yakından bakalım:

أقسامُ السبْعةُ

الصحيح: SAHİH FİİL
السالم ـــ المهموز ـــ المضعّف
SALİM FİİL   MEHMÛZ FİİL   MUZAAF FİİL

المُعْتَلّ: MU'TELL FİİL
المِثال ـــ الأجْوَف ـــ الناقص ـــ اللفيف
MİSAL FİİL   ECVEF FİİL   NAKIS FİİL   LEFİF FİİL